

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 26.02.2020
(протокол №5)

Силабус
навчальної дисципліни
Тренінг розвитку soft-skills
2024-2025 навчальний рік

Освітньо-професійна програма: Психологія
Спеціальність: 053 Психологія
Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Рівень вищої освіти: I рівень

Викладач (і)	Стрільчук Оксана Володимирівна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/strilchuk-oksana-volodymyrivna/
Контактний тел.	0963048251
Е-mail викладача:	bumby@ukr.net
Графік консультацій	Четвер 13.00-14.00/субота 12.00-13.00 через тиждень

Обсяг курсу на поточний навчальний рік (заочна форма навчання):

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
5/150	0	32	118	залік

Семестр: весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: самоусвідомленність, емоційний інтелект, лідерство, емпатія, планування, активне слухання, емпатія, брейнстормінг, стратегії комунікації, емоційне вигорання, особисті якості, бренд психолога.

Мета курсу: сформувати розуміння, які soft skills потрібні для професійного зростання психологів. Покращення навичок комунікації, тайм-менеджменту та емоційного інтелекту. Формування навичок у розробці власного плану особистісного зростання. Розвиток навичок ефективного роботи у команді та вирішення конфліктів.

Предмет вивчення: ключові soft skills, які допоможуть студентам-психологам ефективно взаємодіяти з клієнтами, колегами, а також впевнено працювати над своїм професійним становленням.

Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Розуміння інформації, її кількісний та якісний аналіз, здійснення узагальнення та інтерпретації, критичне оцінювання й висновки. ЗК2. Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності. Використання теоретичних знань (філософських, психофізіологічних, психолого-педагогічних) для формування практичних навичок та умінь з метою надання кваліфікованої психологічної допомоги особистості. ЗК3. Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога. Знання фактів, розуміння закономірностей та механізмів виникнення, розвитку й прояву психічних явищ та феноменів у контексті вирішення професійних завдань. ЗК4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. Здатність до застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності. ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним. Здатність працювати самостійно. Приймати обґрунтовані рішення, обирати оптимальні професійні дії та елементи самоорганізації для розв'язання завдань професійної діяльності. ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення. Здатність працювати самостійно, приймати обґрунтовані рішення, обирати оптимальні професійні дії та елементи самоорганізації для розв'язання завдань професійної діяльності.	ПРН1. Розуміти наукову інформацію та вміти здійснювати її попередній аналіз, синтез, узагальнення, інтерпретацію та оцінювання; обґрунтовувати власну позицію. ПРН2. Надавати кваліфіковану психологічну допомогу клієнтам на основі засвоєних теоретичних знань та сформованих практичних навичок і умінь. ПРН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку й функціонування психічних явищ і феноменів у контексті вирішення професійних завдань. ПРН4. Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. ПРН5. Аналізувати власні якості й поведінку та об'єктивно їх оцінювати на основі критичності та самокритичності. ПРН6. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати обґрунтовані рішення щодо їх розв'язання. ПРН7. Вміти гнучко, креативно, нестандартно мислити, продукувати нові ідеї та підходи до розв'язання професійних завдань. ПРН8. Встановлювати та підтримувати конструктивні професійні зв'язки з колегами, громадськістю, засобами масової інформації; вміти формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію відповідно до особливостей співрозмовника в умовах міжособистісної взаємодії; продуктивно працювати у команді у процесі вирішення професійних завдань.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї. Здатність до системного мислення, креативності, генерування нових ідей, пошуку варіантів нестандартного розв'язання професійних завдань.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді. Здатність до налагодження конструктивних професійних зв'язків з колегами, громадськістю, засобами масової інформації для розв'язання професійних завдань; здатність працювати в команді.

ЗК9. Здатність діяти на основі етичних міркувань. Здатність до використання принципів, норм етики, правил культури поведінки, правової культури у стосунках з людьми на основі загальнолюдських, національних та громадянських цінностей, норм суспільної моралі.

ЗК10. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. Емпатійно взаємодіяти, вступати в комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культурні чи гендерно-вікові особливості.

ЗК11. Реалізація власних прав і обов'язків як члена суспільства. Здатність усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК12. Використання різних видів та форм активності для збереження фізичного та психічного здоров'я. Володіння навичками аналізу своєї діяльності та застосування методів когнітивної та емоційної регуляції власної діяльності, фізичних та психічних станів.

ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. Знання про етапи розвитку та становлення психології як науки; про психічні явища, їх виникнення, розвиток та

ПРН9. Дотримуватись принципів моралі, етичних норм, правил культури поведінки у стосунках з людьми на основі загальнолюдських, національних та громадянських цінностей.

ПРН10. Демонструвати уміння взаємодіяти з особами, що мають культурні, гендерно-вікові особливості, з гетерогенними групами на засадах емпатії, толерантності й поваги.

ПРН11. Демонструвати соціально-відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.

ПРН12. Розуміти важливості збереження фізичного та психічного здоров'я (власного й оточуючих) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

ПРН13. Розуміти основні поняття, категорії, методи, етапи розвитку та становлення психологічної науки; факти, механізми та закономірності психічних явищ, особливості психічного розвитку особистості та його можливих порушень протягом онтогенезу; особливості міжособистісної взаємодії у соціальних групах та спільнотах.

ПРН14. Розуміти соціально-психологічні проблеми та вміти самостійно й правильно підбирати доцільні теоретичні й емпіричні методи планування, організації та проведення психологічних досліджень; формулювати науковий апарат дослідження, володіти навичками збору матеріалу, вміти дотримуватися процедури дослідження.

ПРН15. Самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій; аналізувати, систематизувати, інтерпретувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження; формулювати аргументовані висновки та

прояви; основні поняття, категорії психологічної науки; закономірності психічного та психофізіологічного розвитку; особливості вікового розвитку; виникнення, формування та прояви порушень психічного розвитку; механізми міжособистісної взаємодії в різних соціальних групах та спільнотах.

ФК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження. Здатність до самостійного визначення наукового апарату; планування організації та проведення наукового дослідження; аналізу та

систематизації одержаних результатів; їх опрацювання із застосуванням методів математичної статистики; формулювання аргументованих висновків та рекомендацій.

ФК3. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій. Здатність до діагностичної діяльності, використання адекватних методик для оцінки змін у розвитку психіки, особливостей поведінки та шляхів психологічної корекції.

ФК4. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову). Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу особам, які потребують психокорекційного втручання з метою вирішення їх психологічних проблем; перебувають у кризовій ситуації з метою їх адаптації до нових умов життєдіяльності.

ФК5. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту. Здатність здійснювати просвітницько-профілактичну роботу з підвищення психологічної культури населення; попереджувати відхилення у психічному розвитку та поведінці особистості в цілому та на запит;

рекомендації для вирішення соціально-психологічних проблем; вміти презентувати результати власних досліджень.

ПРН16. Складати та реалізувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта; програми групової психологічної корекції.

ПРН17. Застосовувати доцільні форми й методи просвітницької роботи для підвищення психологічної культури населення; складати та реалізовувати програми психопрофілактичних дій; надавати консультативно-методичну допомогу клієнтам за запитом; здійснювати експертну діяльність на замовлення органів державного управління.

ПРН18. Розробляти та впроваджувати корекційно-розвивальні програми на основі моніторингу індивідуального розвитку особистості клієнта та причин, що його ускладнюють та застосовування засобів своєчасного попередження відхилень у психічному розвитку та поведінці особистості, змін девіантної поведінки на соціально прийнятну; запобігати та конструктивно вирішувати міжособистісні конфлікти; орієнтувати клієнтів на здоровий спосіб життя та збереження психічного здоров'я; мотивувати клієнта до самовиховання й саморозвитку.

ПРН19. Застосувати навички та уміння побудови ефективного міжособистісного спілкування з клієнтами, колегами, громадськістю, засобами масової інформації, іншими суб'єктами міжособистісної взаємодії у процесі професійної діяльності на принципах гуманізму й довіри; ефективно виконувати різні ролі у команді в процесі вирішення фахових завдань, демонструвати лідерські якості.

надавати консультативно-методичну допомогу клієнтам та органам державного управління на замовлення.

ФК6. Здатність до моніторингу змісту й умов індивідуального розвитку клієнта та визначення причини, що його ускладнюють. Здатність своєчасно попереджати відхилення у психофізичному (психічному) розвитку та становленні особистості, міжособистісних стосунках; запобігати конфліктним ситуаціям та здійснювати психолого-педагогічні заходи, які сприяють подоланню життєвих криз особистості, різних форм девіантної поведінки; формувати соціально корисні життєві перспективи, мотивацію до самовиховання й саморозвитку, орієнтацію на здоровий спосіб життя, захист власного психічного здоров'я та психічного здоров'я оточуючих.

ФК7. Здатність до ефективного міжособистісного спілкування у процесі професійної діяльності. Організація ефективного міжособистісного спілкування як уміння вислуховувати, сприймати та розуміти інформацію; здійснювати зворотній зв'язок із співрозмовниками; користуватися навичками невербальної та невербальної комунікації; спостерігати та оцінювати співрозмовників і себе у процесі спілкування.

ФК8. Здатність усвідомлювати межі своєї компетентності та дотримуватися норм професійної етики. Знання та дотримання принципів Етичного кодексу психолога (відповідальності, компетентності, конфіденційності, захисту інтересів клієнта тощо), норм психологічної етики.

ФК9. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку, рефлексії результатів професійної діяльності. На основі рефлексії власних професійних

ПРН20. Знати, розуміти та дотримуватись етичних принципів професійної діяльності психолога; усвідомлювати межі своєї компетентності; поважати гідність клієнта; захищати від будь-яких форм фізичного або психологічного насильства.

ПРН21. Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку, особистісну та професійну рефлексія, самостійне формулювання цілей саморозвитку та підбір шляхів й засобів особистісного та професійного самовдосконалення.

ПРН22. Визначати та вміти розв'язувати конкретні проблеми клієнтів, спираючись на сучасні досягнення психологічної науки та зважаючи на реалії сьогодення.

ПРН23. Аналізувати стан соціально-психологічного клімату груп та визначати шляхи його оптимізації, тенденції розвитку міжгрупових відносин; застосовувати засоби для забезпечення соціально-психологічного благополуччя суб'єктів взаємодії.

навичок та умінь самостійно ставити цілі, підбирати шляхи та засоби самовдосконалення та підвищення рівня професіоналізму. ФК10. Уміння адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності. Обізнаність в реаліях сьогодення; використання сучасних досягнень психологічної науки для розв'язання конкретних поточних проблем клієнтів. ФК11. Здатність оцінювати і підтримувати психологічно безпечне середовище. Дослідження психологічного клімату груп; визначення тенденцій розвитку міжгрупових відносин; створення оптимальних умов для ефективної адаптації суб'єктів діяльності та їх позитивного ставлення до соціального оточення і самих себе.	

Зміст курсу:

Модуль 1. Поняття та види soft skills.

Тема 1. Основи soft skills. Що таке soft skills та їх важливість в професії психолога. Знання та особисті якості в робот психолога. Відмінності між hard і soft skills. Огляд ключових навичок: емпатія, комунікація, тайм-менеджмент, управління емоціями, емоційний інтелект, лідерство. Особливості роботи з різними клієнтськими групами.

Тема 2. Комунікація та активне слухання. Що таке ефективна комунікація. Активне слухання: техніки та інструменти. Активне слухання в роботі з клієнтами. Основи активного слухання: парафраз, уточнення, переформулювання. Управління конфліктами через ефективну комунікацію. Невербальна комунікація: як зчитувати сигнали. Невербальні аспекти комунікації: тон голосу, міміка, жести. Побудова довіри у взаємодії з клієнтом. **Практика:** Рольові ігри на активне слухання. Вправи на зворотній зв'язок.

Тема 3. Емоційний інтелект (EQ) Що таке емоційний інтелект (EQ). Чотири компоненти EQ: самоусвідомлення, самоконтроль, емпатія, соціальні навички. Як розпізнавати емоції клієнта. Як розпізнавати власні емоції та впливати на них. Емпатія як ключ до ефективної взаємодії. Емпатія як основа роботи психолога. Як розпізнавати емоції інших людей і реагувати на них. Знаходження балансу між емпатією та професійною дистанцією. **Практика:** Вправа

"Щоденник емоцій": учасники аналізують свої емоції протягом дня. Гра "Зчитування емоцій": учасники працюють із фото/відео, щоб визначити емоційний стан персонажів.

Модуль 2. Управління soft skills.

Тема 1. Управління стресом і профілактика вигорання Ознаки професійного вигорання у психологів. Методи саморегуляції та відновлення ресурсів. Постановка пріоритетів та ефективного планування часу. Робота з емоційно складними клієнтами. **Практики:** дихальні техніки для зняття напруги (наприклад, 4-7-8). Вправа "Долонька ресурсів": учасники аналізують свої джерела енергії та способи їх використання. Розробка персонального "антистрес-плану".

Тема 2. Лідерство та тайм-менеджмент. Розвиток лідерських якостей. Роль мотивації в команді команди та особистої мотивації. Довіра, делегування і зворотній зв'язок у командній роботі. Навики ефективного планувати навчання, практики та особистого розвитку. Принципи тайм-менеджменту: SMART-цілі, методи Ейзенхауера та Pomodoro. Розстановка пріоритетів у роботі з клієнтами та завданнями. Збалансування особистого життя та професійного навантаження. **Практика:** розробка «Особистого бренду психолога». Планування робочого тижня. Вправи на визначення "крадіїв часу".

Тема 3. Креативність та критичне мислення. Генерація нових ідей та новітні технології. Унікальність та масовість. Нестандартні методи вирішення проблем. Техніки розвитку креативності: майндмепінг, метод шести капелюхів, фреймінг. Розвиток критичного мислення для прийняття рішень. Аналіз клієнтських кейсів: як уникати помилкових висновків. Концепція когнітивних викривлень Д. Канемана. Поширені когнітивні помилки (ефект підтвердження, стереотипи, передчасні висновки). Гнучкість мислення особистості. **Практика:** аналіз кейсів: пошук помилок у висновках і пропозиція альтернативних рішень. Групова вправа: брейнстормінг на тему "Як вирішити нестандартну психологічну проблему". Завдання "Шість капелюхів": генерація ідей у різних контекстах.

Методи навчання: Поєднання традиційних і нетрадиційних методів навчання з використанням інноваційних технологій: лекції (тематична/проблемна), практичні, пояснення, ілюстрування, проблемна бесіда, метод ситуацій, дискусія, «мозковий штурм», робота в малих групах, виконання практичних вправ та ін.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Політика щодо дедлайнів та перекладання. Своєчасне виконання самостійної роботи є обов'язковим. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) відбуваються на консультаціях згідно графіку.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти дотримуються правил академічної доброчесності згідно Положення про академічну доброчесність у БДПУ. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем.

Політика щодо відвідування. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають лекції і практичні заняття курсу. У будь-якому випадку здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: Вивчення курсу потребує використання офісних програм призначені для основної маси користувачів.

Система оцінювання та вимоги:

Максимальна сума балів буде складати 100.

Максимальна кількість балів за поточне оцінювання – 50 (враховуючи бали за виконання завдань самостійної роботи і творчого завдання)

Максимальна кількість балів за іспит (тестові завдання) – 50 балів.

Форма звітності у I семестрі: іспит

При оцінюванні кожного змістового модуля враховуються такі основні елементи навчальної діяльності студента:

- 1. Відповідь на практичному занятті максимально 2 бали.**
- 2. Виконання самостійної роботи максимально 6 балів.**
- 3. Виконання творчого завдання до 20 балів.**

1. Бали за участь та відповіді на практичному занятті:

2 бали отримує студент, який виявив всебічні, систематичні і глибокі знання навчально-програмового матеріалу теми, послідовно та логічно, у повному обсязі розкрив зміст питання, вільно володіє термінологією, орієнтується у попередньому матеріалі, правильно відповідає на додаткові питання, робить висновки; виявляє ініціативність і активність у роботі з практичним матеріалом; здійснює самоаналіз

1.5 бали отримує студент, який виявив повне знання навчального матеріалу теми, послідовно та логічно, розкрив зміст питання, вільно володіє термінологією, правильно відповідає на додаткові питання, робить висновки; активний у роботі з практичним матеріалом; здійснює самоаналіз

1 бал отримує студент, який виявив певні знання навчального матеріалу теми, розкрив зміст питання, але не послідовно й не в повному обсязі, володіє термінологією, не завжди правильно відповідає на додаткові питання, має труднощі у формулюванні висновків: виявляє малу активності у роботі з практичним матеріалом; не здійснює самоаналіз

0.5 балів отримує студент, який виявив прогалини у знаннях навчально-програмного матеріалу теми, припускає помилки у розкритті змісту питання, має труднощі у розкритті змісту термінів, формулюванні висновків, не орієнтується у попередньому матеріалі. не виявляє активності у роботі з практичним матеріалом; не здійснює самоаналіз

2. Бали за виконання самостійної роботи з теми (максимально 6 балів):

4 бали – повне, правильне, логічне розкриття теми самостійної роботи.

1 бал – лаконічність, змістовність матеріалу, власна точка зору

1 бал – дотримання норм форматування тексту.

3. Виконання творчого завдання (максимально 20 балів):

10 балів – включення всіх елементів, їх змістовність, відповідність тематики тренінгу;

10 балів – креативність, творчий підхід, дизайн презентації/постера

Система оцінювання

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B

65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	X (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Максимальна оцінка навчальних досягнень студента

- 1) Максимальна сума балів поточного контролю (практичні та самостійні роботи) – 50 балів.
- 2) Максимальна сума балів підсумкового контролю (екзамен) – 50 балів.
- 3) Максимальна сума балів за навчальну дисципліну (підсумкове оцінювання) – 100 балів.

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основні

1. Атаманчук П. С. Емоційний інтелект у професійній діяльності психолога / П. С. Атаманчук. – Київ: Академія, 2020. – 288 с.
2. Бочелюк В. Й. Психологічні аспекти професійного стресу та його подолання / В. Й. Бочелюк. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2018. – 320 с.
3. Бар-Он Р. Емоційний інтелект: теоретичні та практичні аспекти / Р. Бар-Он, Д. А. Паркер. – Київ: Альтернативи, 2015. – 320 с.
4. Гоулман Д. Емоційний інтелект: чому він може бути важливішим за IQ / Д. Гоулман; пер. з англ. М. Кононович. – Київ: Наш формат, 2019. – 416 с.
5. Григоренко Т. М. Психологія особистісного розвитку: теорія і практика / Т. М. Григоренко. – Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2017. – 284 с.
6. Демиденко І. І. Розвиток критичного мислення в сучасній освіті / І. І. Демиденко. – Київ: Видавництво КНТ, 2021. – 192 с.
7. Жданова Ю. В. Профілактика емоційного вигорання: психологічні аспекти / Ю. В. Жданова. – Київ: КНТ, 2018. – 192 с.
8. Зелінський П. Критичне мислення. Інструменти для прийняття рішень і створення нових ідей / П. Зелінський; пер. з англ. О. Красюк. – Київ: Наш формат, 2020. – 264 с.
9. Каплан Р. Тайм-менеджмент для психологів: як ефективно організувати свій час і працю / Р. Каплан. – Харків: Фоліо, 2017. – 240 с.
10. Карамушка Л. М. Психологія стресу та копінг-стратегій / Л. М. Карамушка. – Київ: Міленіум, 2016. – 328 с.
11. Киричук О. В. Психологічні основи управління часом у професійній діяльності / О. В. Киричук. – Київ: Либідь, 2018. – 224 с.
12. Клейн Г. Як приймають рішення: інтуїція, критичне мислення і пастки мислення / Г. Клейн; пер. з англ. А. Романюк. – Київ: Наш формат, 2020. – 352 с.
13. Маккензі А. Майстерність комунікації: секрети ефективного спілкування / А. Маккензі; пер. з англ. О. Олійник. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. – 240 с.
14. Максименко С. Д. Загальна психологія: базові поняття і перспективи / С. Д. Максименко. – Київ: Академія, 2020. – 368 с.

15. Мацко Л. І. Тайм-менеджмент для студентів: практичний посібник / Л. І. Мацко. – Київ: Освіта України, 2020. – 160 с.
16. Михайленко О. В. Управління емоціями: техніки для професійної та особистої ефективності / О. В. Михайленко. – Харків: Ранок, 2019. – 224 с.
17. Міллер П. Тайм-драйв: як встигати жити і працювати / П. Міллер; пер. з рос. С. Горбань. – Київ: Форс, 2018. – 256 с.
18. Потапова І. В. Креативність у професійній діяльності: методики розвитку / І. В. Потапова. – Київ: Генеза, 2017. – 192 с.
19. Романова Є. М. Практична психологія комунікації: тренінговий підхід / Є. М. Романова. – Одеса: Одеський нац. ун-т, 2019. – 208 с.
20. Семенов С. В. Розвиток креативності в професійній освіті / С. В. Семенов. – Київ: Наукова думка, 2018. – 248 с.
21. Шапіро Л. Е. Емоційний інтелект у дітей і підлітків / Л. Е. Шапіро; пер. з англ. О. Ткаченко. – Київ: Видавництво Старого Лева, 2020. – 240 с.
22. Шейнов В. П. Психологія впливу і протистояння маніпуляціям / В. П. Шейнов. – Мінськ: Харвест, 2019. – 416 с.
23. Яковенко Т. О. Психологічна саморегуляція: методики та вправи для студентів / Т. О. Яковенко. – Львів: Львівський національний ун-т, 2021. – 176 с.

Додаткові

1. Демидова Л. В. Емоційний інтелект у професійній діяльності: навчальний посібник / Л. В.
2. Жданова Ю. В. Емоційна компетентність у психологічній практиці / Ю. В. Жданова. – Київ: Академвидав, 2019. – 212 с.
3. Критичне мислення для дітей та дорослих: практичний посібник / Під ред. О. В. Кривоніс. – Київ: Либідь, 2018. – 176 с.
4. Максименко С. Д., Овчарук О. В. Розвиток критичного мислення як ключова компетенція / С. Д. Максименко, О. В. Овчарук. – Київ: Академія, 2019. – 288 с.
5. Портер Д. Емоційний інтелект: що це і як його розвивати / Д. Портер; пер. з англ. Н. Бойко. – Львів: Априорі, 2021. – 208 с.
6. Потапова І. В. Критичне мислення у професійній діяльності психолога / І. В. Потапова. – Харків: Ранок, 2020. – 192 с.
7. Фішер Р. Навчання мисленню: як навчити дітей самостійно мислити / Р. Фішер; пер. з англ. Н. Павленко. – Київ: Грані-Т, 2018. – 240 с.
8. Халперн Д. Ф. Психологія критичного мислення / Д. Ф. Халперн; пер. з англ. Т. Шепетько. – Харків: Основа, 2020. – 320 с.
9. Яковенко Т. О. Практикум з розвитку емоційної компетентності для психологів / Т. О. Яковенко. – Львів: Львівський національний ун-т, 2021. – 160 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://library.bdpu.org.ua/> Бібліотека БДПУ

2. <http://www.nbu.gov.ua/> Національна бібліотека імені В. І. Вернадського

3. <http://nplu.org/> Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого

4. <http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe> C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB

Електронна бібліотека “УКРАЇНКА”

5. <https://zounb.zp.ua/> Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека

6. <https://kdket.lcloud.in.ua/ebook/224> Навчальна хмара. Електронні підручники.